

Osvícenské dějepisectví

Obecné informace

Osvícenství je společenským proudem, filosofickým směrem a pro ve vztahu k historiografii hlavně intelektuálním hnutím

Osvícenství vzniká v Anglii již v 16. století a do zbytku západní Evropy se šíří v 17.-18.toletí (SŘŘ- Fridrich II., Habsburká Monarchie- Marie Terezie/Josef II., Rusko-Kateřina Veliká)

K nám přichází se značným zpožděním na konci 18. a začátku 19. století z Vídně a spojuje se se vznikem národní společnosti.

Osvícenství je reakcí na Baroko a jde tak s ním do přímého rozporu- Od náboženského dogmatismu k logice, empirismu, racionalismu a humanismu

Významní představitelé osvícenské filosofie: t Charles de Montesquieu, Voltaire, Jean-Jaques Rousseau...

V dějepisectví se klade důraz na kriticismus, tedy kritický pohled na dějiny a prameny

Vzniká snaha vykládat dějiny pravdivě

Dále je třeba, aby byla historie brána jako plnohodnotná věda vytvořit obecnou metodologii, zajistit výuku dějin na školách a zprostředkovat přístup k pramenům v knihovnách a archívech

Snaha o zavedení kritického dějepisectví nachází oporu v řadách šlechty a měšťanstva, ti totiž potřebovali posilu proti vzrůstající absolutistické moci panovníka

Dochází k soupeření jezuitského a piaristického školství (tedy náboženského dogmatismu a společenských věd, kritickou historií, přírodními vědami...)

Důležití představitelé osvícenské historiografie v zahraničí

Anglie: Edward Gibbon

Francie: Voltaire, Charles Louis de Secondat, Charles Louis de Montesquieu

Rusko: Vasilij Nikitič Tatiščev

Německo: Friedrich Schiller, Johan Wolfgang von Goethe

Osvícenská historiografie u nás

Gelasius Dobner

Je považován za hlavního představitele českého osvícenecké historiografie

Prošel si studiem jak na jezuitské tak piaristické škole

Původem po matce Němec, po otci Čech a působí v Praze

Ostře kritizuje jezuitský náboženský dogmatizmus

Vydává latinský překlad Hájkovy kroniky s rozsáhlým kritickým komentářem, čímž se uvedl na pole kritické historiografie (vyvrácením Hájkovy kroniky na sebe snesl vlnu kritiky a byl označen za nevlasteneckého)

Při psaní čerpá s vlastního rozboru celé řady nových pramenů a svých vlastní znalostí českých dějin

Chystal se vydat rozsáhlí diplomatář věnovaný českým listinám, k čemuž nedošlo, ale shromáždil tisíce listin, které dál využili při své práci další autoři např: J. Dobrovský

František Josef Pubička

Hlavní odpůrce Gelasia Dobnera

Chtěl vydat dílo o historii Čechů/Chronologische Geschichte Böhmens zahrnující veškeré známé informace o tomto tématu

Jeho dílo bylo následně Dobnerem, Dobrovským a taky Palackým rázně zkritizováno

Mikuláš Adaukt Voigt

Podporuje mateřskou řeč a českou kulturu

Podílí se na vzniku české akademie věd

Vydává časopis Abhandlungen (stěžejní časopis, ve kterém byli zveřejňovány myšlenky českých osvícenců)

František Martin Pelcl

Podílí se na vzniku české akademie věd

Ostře kritizuje Pubičkovo dílo Chronologishe Geschichte Bohmens, které kritizoval také Dobner
Díla: Stručné dějiny Čechů od nejstarších dob do doby dnešní / Kurzgefasste Geschichte der Böhmen,
Císař Karel IV. / Kaiser Karl der Vierte, König in Böhmen, Životopis římského a českého krále
Václava / Lebesgeschichte des Römischen und Böhmischen Königs Wenceslau, Spisovatelé dějin
českých / Scriptorum rerum bohemicarum

Josef Dobrovský

Jeho metoda spočívala na analytickém uvažování, logice a důsledné kritičnosti

Ve většině případů souhlasil s Dobnerem, vyjímaje jeho přístup k listinám a změně jejich smyslu

Využívá textové kritiky pramenů

Dílo: Dějiny české řeči a literatury, Kritické pokusy očistit starší české dějiny od pozdějších výmyslů

Seznam použité literatury:

Kolektiv autorů: Úvod do studia dějepisu. 2. díl. Brno 2014.

KUTNAR, František-MAREK, Jaroslav: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. Praha 1997.

SLAVÍK, Bedřich: Od Dobnera k Dobrovskému. Praha 1975.